യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 195

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അഹോ നു സംപ്രബുദ്ധോ∫സി രാഘ-വാഘ/വിഘാ-തിനീ .
വാഗിയം തവ സംപന്നാ പ്രബുദ്ധേ+ഷ്വവ-ഹാസിനീ .. 1
വിഭാതീവാസദേവേദമസംകല്പേന ശാമ്യതി .
ഏതച്ഛാന്തിസ്തു നിർവാണമിത്യേവ പരമാർഥതാ .. 2
കല്പനാകല്പനേ രൂപം പരസ്യൈവേതരസ്യ നോ .
സ്പന്ദനാസ്പന്ദനേ വായോര്യഥാ നാത്രൈകതാദ്വിതേ .. 3
പ്രബുദ്ധസ്യൈവ യാ പുംസഃ ശിലാജഠരവത്സ്ഥിതിഃ .
ശാന്തൗ വ്യവഹൃതൗ വാപി സാമലാ മുക്തതോച്യതേ .. 4
വയമസ്മിൻപദേ സ്ഥിത്വാ രാഘവാഘവിഘാതിനി .
ശാന്തത്വേ വ്യവഹാരേ ച സമമിത്ഥമവസ്ഥിതാഃ .. 5
അസ്മിന്നേവ പദേ നിത്യം ബ്രഹ്മവിഷ്ണുഹരാദയഃ .
തിഷ്ഠന്തി+ വ്യവഹാരസ്ഥാ/ അപി ശാന്താ+ ജ്ഞ/രൂപിണഃ .. 6
ശൈലോദര+സ്ഥിതി-മതാം പ്രബുദ്ധാനാ-മനാമയമ് .
അസ്മാകം പദമേവം-ത/ദാല+ദ്വൈത-ദിഹോ+ഷ്യതാമ് .. 7
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബ്രഹ്മണ്യേവ-മസദ്രൂപ-മനുത്/പ+ന്നമ-ഭാസുരമ് .
അനാരമ്ഭ-മനാകാര-മേവേദം ഭാസതേ ജഗത് .. 8
മൃഗതൃഷ്ണാമ്ബു-സദൃശം തരങ്ഗാ-വർതി-വാരിവത് .
രുചകാദീവ കനകേ+ സ്വപ്ന-സംകല്പശൈലവത് .. 9
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ബുദ്ധവാനസി ചേ+ദ്രാമ ത+ത്സ്വ/ബോധ-വിവൃദ്ധയേ .
കുരു സംശയ-വിച്ഛേദം/ പൃച്ഛതഃഫ് പ്ര+ച്ഛ-കസ്യ മേ .. 10
ഇത്ഥം നിത്യാനുഭൂതോ∫പി ശിരസ്ഥോ∫പ്യതിഭാസുരഃ .
ജഗദാഖ്യോ∫യമാഭാസഃ കഥം നാമ ന വിദ്യതേ .. 11
ശ്രീരാമ ഉവാച .
പൂർവമേവേദമുത്പന്നം ന കിംചന കദാചന .
തേന വന്ധ്യാസുതസ്യാസ്യ ന സത്താ കല്പനാദൃതേ .. 12
കിമിവാസ്യാ ജഗദ്ഭ്രാന്തേഃ കാരണം പ്രോത്ഥിതാ യതഃ .
ന കാരണം വിനാ കാര്യം കിംചിത്സംഭവതി ക്വചിത് .. 13
ന ചാവികാരമജരം സവികാരം ക്ഷയാദൃതേ .
കാരണം ക്വചിദേവേഹ കിംചിദ്ഭവിതുമർഹതി .. 14
ബ്രഹ്മൈവേദമനാഖ്യാത്മ കാരണം പ്രവിജൃമ്ഭതേ .
തത്ക്വ കസ്യ കഥം നാമ ജഗച്ഛബ്ദാർഥസംവിദഃ .. 15
തദനാഖ്യേ പദേ ശാന്തേ ചിരാത്പ്രഥമചേതനമ് .
കംചിത്കാലലവം തിഷ്ഠത്യാതിവാഹികദേഹഭൃത് .. 16

ക്ഷണേ വത്സരസംവിത്തിം സ്വപ്നേ ത്വമിവ ചേതതി .
കാകതാലീയവത്തത്ര ചന്ദ്രാർകാദീംശ്ച പശ്യതി .. 17
സംകല്പൈകാത്മനസ്തസ്യ ദേശകാലക്രിയാന്വിതമ് .
അത്യന്തമേവ വ്യോമ്ന്യേവ ഭുവനം ഭാസതേ സ്വയമ് .. 18
തസ്മിന്മിഥ്യോപസംപന്നേ സ മിഥ്യാപുരുഷസ്തതഃ .
മിഥ്യൈവ തത്സമാചാരം കുർവന്വിപരിവർതതേ .. 19
അധസ്താദൂർധ്വമായാതി പുനരൂർധ്വാദ്ബ്രജത്യധഃ .
കല്പിതാനന്തസംഭാരപദാർഥാനർഥസംഭ്രമഃ .. 20
കാകതാലീയവത്തസ്യ സംകല്പസ്യ ഭവേദ്യദി .
യദ്യഥാ തത്തഥാദ്യാപി സുസ്ഥിരാമാത്തവാൻസ്ഥിതിമ് .. 21
ശിലാ വന്ധ്യാസുതമുഖേ വ്യോമചൂർണേന രഞ്ജനമ് .
കരോതീത്യാദിവദിദം മിഥ്യാ ജഗദുപസ്ഥിതമ് .. 22
സത്യമേവേദമഥവാ മിഥ്യാത്വം തു കുതഃ കില .
ന മിഥ്യാത്വം ന സത്യത്വം കിമപീദ-മജം തതമ് .. 23
ആകാശകോശവത്സ്വച്ഛം ശിലാജഠരവദ്ഘനമ് .
പാഷാണമൗനവച്ചേദം ശാന്തമേവാക്ഷയം ജഗത് .. 24
ചിന്മാത്രസർവസംകല്പേ വിരാഡാത്മാതിവാഹികേ .
ദേഹേ സംവേദനം വ്യോമ ജഗദിത്യവഭാസതേ .. 25
ഏവം ബ്രഹ്മ മഹാകാശമേവേദം ക്വ ജഗത്കഥാ .
ശാന്തം സമസമാഭോഗമേകമാദ്യന്തവർജിതമ് .. 26
യഥാ പയസി വീചീനാ-മുൻ-മജ്ജന-നിമജ്-ജനൈഃ .
ന ജലാന്യത്വമേവം ഹി ഭാവാഭാവൈഃ പരൈഃ പരേ .. 27
പരാവരവിദഃ കേചിദേതസ്മിൻപരമേ പദേ .
ശുദ്ധേ പരിണമ+ന്ത്യന്തർ/വാരിബിന്ദു-രിവാമ്ഭസി .. 28
പരേ∫പരമിദം ഭാതി പരസ്യേവ പരാത്മകമ് .
സംഭവന്ത്യമലേ ശാന്തേ ന ജഗന്തി ന തത്ക്രിയാഃ .. 29
സ്വപ്നേ സ്വപ്ന ഇതി ജ്ഞാതേ ദൃശ്യേ ബ്രഹ്മതയാപി ച .
മൃഗാമ്ബുനി പരത്വേന കോ ഭാവയതി ഭാവനാമ് .. 30
പരമാർഥചമത്കാരമന്തഃസ്ഥാനുഭവം വിനാ .
അന്യസ്യാന്യം ന ജാനാതി സീധു+സ്വാദുമിവ ദ്വിജഃ .. 31
നിർവായ നിജ ആത്മായം പരിവൃത്യാവലോകിതഃ .
ചേത്യോന്മുഖത്വമുത്സൃജ്യ സംതിഷ്ഠേ+ച്ഛാന്ത ആത്മനി .. 32
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ദൃശ്യം ബീജാങ്കുര ഇവ സ്ഥിതം ബ്രഹ്മണി കാരണേ .
ഇതി സർഗാദിസദ്ഭാവഃ കസ്മാന്നേഹോപപദ്യതേ .. 33
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബീജേ∫ങ്കുരോ∫ങ്കുരതയാ സംശ്രിതോ നോപലഭ്യതേ .
ബീജോദരേ തു യാ സത്താ ബീജമേവ ഹി സാ ഭവേത് .. 34
ബ്രഹ്മണോ∫ന്തർജഗത്തൈവം ജഗത്തൈവോപലഭ്യതേ .
അസ്തി ചേത്തദ്ഭവേന്നിത്യം സാ ബ്രഹ്മൈവാവികാരി തത് .. 35

അവികാരാദനാകാരാദ്വികാര്യാകൃതിഭാസുരമ് .
ഉദേതീതി കിലാസ്മാഭിർനൈവ ദൃഷ്ടം ന ച ശ്രുതമ് .. 36
അനാകൃതാവാകൃതിമന്ന ചൈതത്സ്ഥാതുമർഹതി .
പരമാണൗ ന ചൈവാന്തരിവ സംഭാന്തി മേരവഃ .. 37
സമുദ്ഗകേ രത്നമിവ ജഗദ്ബ്രഹ്മണി തിഷ്ഠതി .
മഹാകാരം നിരാകാര ഇത്യുന്മത്തവചോ ഭവേത് .. 38
ശാന്തം പരം ച സാകാരസ്യാധാര ഇതി രാജതേ .
ന വക്തും രാജതേ ക്വേവ സാകാരസ്യാവിനാശിതാ .. 39
ബോധ ഏവായമാകാര ഇതി കല്പനയാപി ധീഃ .
അപൂർവൈഃ സ്വപ്നവദ്രൂഢൈഃ സംസാരൈർനോപലഭ്യതേ .. 40
അപൂർവ ഏവ സ്വപ്നോഽയം യദ്വൈ സർഗോഽനുഭൂയതേ .
സ്വപ്നഃ കിലാനുഭൂതാർഥഃ സ്വഭ്യസ്ത ഇവ ദൃശ്യതേ .. 41
യദേവ ജാഗ്രത്തത്സ്വപ്ന ഇതി നാത്രോപപദ്യതേ .
സ്വപ്നേ പ്രദഗ്ധഃ പുരുഷഃ കഥം പ്രാതർവിലോക്യതേ .. 42
അശരീരസ്യ ന സ്വപ്ന ഇത്യേതദപി നോചിതമ് .
സംഭവന്തി പിശാചാദ്യാസ്തേഷാം ച സ്വപ്നവത്സ്ഥിതിഃ .. 43
തസ്മാത്സ്വപ്നവദാഭാസഃ സംവിദാത്മനി സംസ്ഥിതഃ .
സർഗാദിനാനാകൃതിനാ പരമാത്മാ നിരാകൃതിഃ .. 44
സ്വപ്നേ ചിദേവ ശൈലാദിരൂപേണാത്മനി തിഷ്ഠതി .
ബ്രഹ്മാത്മാഖിലമുക്തോഽസാവന്യേനാസൗ കൃതോ യദി .. 45
നേഹാസ്തിത്വം ന നാസ്തിത്വമുപലബ്ധ്യേഽനുഭൂയതേ .
നൈവാനുഭവിതൃത്വം ച ന ചാനുഭവനക്രമഃ .. 46
കിമപീദമനാഖ്യേയം ബുദ്ധേനൈവാനുഭൂയതേ .
സ്വസംവേദനസംവേദ്യം സത്താസത്താവിജൃമ്ഭിതമ് .. 47
അഭാവരൂപിണോ ഭാവാ അഭാവാ ഭാവരൂപിണഃ .
സർവദാ സർവഥാ സർവേ ഭാന്തി ഭാസുരതാം ഗതാഃ .. 48
ബൃംഹതി ബ്രഹ്മണി ബ്രഹ്മ വ്യോമ വ്യോമനി വർധതേ .
ന ചോപപദ്യതേ കിംചിദ്ബ്രഹ്മ വ്യോമ്നി വിബൃംഹണമ് .. 49
ദ്രഷ്ടൃദൃശ്യദൃഗാത്മായമഹം സർഗാദിവിഭ്രമഃ .
ശാന്തശ്ചിദ്വ്യോമവിസ്താരോ ന കുഡ്യാദ്യുപപദ്യതേ .. 50
യഥാ ന സന്ന കുഡ്യാദി സ്വസംകല്പനപത്തനമ് .
തഥൈവായം ജഗദിതി ശാന്തമേകമനാമയമ് .. 51
പൂർണം ഹി പരമം ശാന്തമിദം സർവമഖണ്ഡിതമ് .
അനിങ്ഗന-മനാ-ഭാസ-മനാ+ദ്യന്തമ-ചേതിതമ് .. 52
അജന്മമരണം ശാന്തമനാദിനിധനം മഹത് .
അനുപാധി നിരാകാരം സ്വപദം ബുദ്ധവാനഹമ് .. 53
യാ സംവിദന്തഃ സ്ഫുരതി സൈവോപായാതി വാക്യതാമ് .
യദ്ബീജം ലീനമവനൗ തദ്യാത്യങ്കുരതാം കില .. 54
ശുദ്ധജ്ഞാനാമയൈകാത്മാ ദ്വൈതൈക്യപരിവർജിതഃ .
മനാഗപി ന ജാനാമി ദ്വൈതൈക്യകലനാകലാമ് .. 55

സർവേ തൂഷ്ണീംമയാ ഏവ ജീവന്മുക്താ ഇമേ ജനാഃ .
സംശാന്തസർവസംരമ്ഭാഃ ഖേ ഖഭാവ ഇവ സ്ഥിതാഃ .. 56
ജഗത്സ്പർശമഹാരമ്ഭമപി തൂഷ്ണീമിദം സ്ഥിതമ് .
ചിത്രം ഭിത്താവിവ കൃതം മനോരാജ്യ ഇവോദിതമ് .. 57
ശൈലാദിവോത്കീർണസമം കഥായാമിവ വർണിതമ് .
ശമ്ബരേണേവ രചിതം വ്യോമ്നി സ്വപ്ന ഇവോദിതമ് .. 58
കില സ്വപ്നവദേവേദം സർഗാദാവേവ ഭാതി യത് .
അഭിത്തികം നിഷ്പ്രതിഘം ജഗത്കേവാസ്യ സത്യതാ .. 59
ജഗദ്ബുദ്ധാവിദം സത്യം പരിജ്ഞാനവതോ മൃഷാ .
ബ്രഹ്മാത്മക ഇദം ബ്രഹ്മ ശാന്തേ ശാന്തം പരാമ്ബരമ് .. 60
സർവ ഏവ ഇമേ ഭാവാഃ സഹ സ്ഥാവരജങ്ഗമാഃ .
അസ്മദാദയ ആകാശം ജഗജ്-ജ്ഞവി-ഷയം തഥാ .. 61
ഖമഹം ഖം ഭവാംശ്ചിത്ഖം ജഗത്ഖം ഖം ഖമേവ ച .
ചിദാകാശൈകതാമേത്യ ഭജ്ജൈകാകാശരൂപതാമ് .. 62
ജ്ഞാനേനാകാശകല്പേന സർവാത്മ ഗഗനോപമമ് .
ജ്ഞേയാഭിന്നേന സംബോധാത്-തം വന്ദേ ദ്വിപദാം വരമ് .. 63
ചിദ്രൂപത്വാദുദേതീദം ജഗത്തത്രൈവ ലീയതേ .
അകാരണകമേവാന്തഃ പരം വ്യോമൈവ നിർമലമ് .. 64
ഏതത്സർവപദാതീതം സർവംശാസ്ത്രകലാതിഗമ് .
പദമാസാദ്യ നിർദ്വന്ദ്വം ത്വമാകാശാത്മകോ ഽഭവഃ .. 65
അഹം ജഗച്ച നോ പാദപാണ്യാദി ന ഘടാദി ച .
സർവമാകാശമാകാശമേവാച്ഛ സൂക്ഷ്യചിദ്ഭവേത് .. 66
സർവാപഹ്നവ ഏവായം മയാ യോ ദർശിതസ്തവ .
സ നിന്ദ്യോ വാദിനാം വാദേഷ്വാത്മജ്ഞാനേഷു രാജതേ .. 67
കാഷ്ഠമൗനാത്മകോ വാദേ ന സർവാപഹ്നവോ യദാ .
ക്രിയതേ തേന വാദേഷു നാത്മജ്ഞാനം പ്രസീദതി .. 68
പ്രത്യക്ഷാദിപ്രമാണാനാം യദഗമ്യമചിഹ്നിതമ് .
സ്വാനുഭൂതിഭവം ബ്രഹ്മ വാദൈസ്തല്ലഭ്യതേ കഥമ് .. 69

സർവാഗമാർഥസമതീതമചിഹ്നമച്ഛ-
മാകാശമേകമജമാദ്യമനാമരൂപമ് .
ശുദ്ധം ചിദാത്മകമിഹാസ്ത്യനുഭൂതിമാത്രം
ശാന്താഭിധാനകലനം മലശങ്കയാലമ് .. 70

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ബോധ+പ്രകാശീ-കരണ-യോഗോപ-ദേശോ
നാമ പഞ്ചനവ+ത്യധിക-ശതതമഃ സർഗഃ ..195..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
9.1.2024